

Matejun Marek

Politechnika Łódzka, Wydział Organizacji i Zarządzania, Katedra Zarządzania

Skłonność do podejmowania działalności gospodarczej w opinii studentów Politechniki Łódzkiej

The tendency to take up economic activity in the opinion of Lodz University of Technology students

[Po więcej publikacji zapraszam na www.matejun.pl]

Podejmowanie działalności gospodarczej stanowi istotny przejaw przedsiębiorczości motywowany w głównej mierze potrzebą samodzielności i niezależności działania w warunkach konkurencyjnego rynku, przy jednoczesnym nastawieniu na uzyskiwanie ponadprzeciętnych wyników finansowych. Jest to jednocześnie jedna ze ścieżek potencjalnej kariery zawodowej ludzi młodych, korzystna szczególnie dla osób z wyższym wykształceniem w kierunkach ekonomicznych, biznesowych oraz technicznych. Biorąc to pod uwagę, jako cel artykułu wyznaczono określenie poziomu i zakresu skłonności oraz stopnia przygotowania studentów Politechniki Łódzkiej do podejmowania własnej działalności gospodarczej. Realizacji celu pracy poświęcono badania ankietowe przeprowadzone na próbie 1108 studentów w ramach międzynarodowego projektu GUESSS (Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey).

Słowa kluczowe

przedsiębiorczość; podejmowanie działalności gospodarczej; własna firma; mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa; Politechnika Łódzka

Taking up economic activity is an important expression of entrepreneurship motivated mainly by autonomy and independence needs to operate on a competitive market while setting to achieve superior financial performance. It is also one of the potential career paths of young people, especially beneficial for people with higher education in the fields of economic, business and engineering. Taking this into account, the aim of this article it to determine the level and scope of tendency and the degree to prepare students of Lodz University of Technology to take up their own business. To achieve this aim, empirical research was conducted in the form of a survey on a sample of 1108 students within the global research project GUESSS (Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey).

Key words

entrepreneurship; taking up economic activity; own business; micro, small and medium-sized enterprises; Lodz University of Technology

Wprowadzenie

Prowadzenie własnej firmy stanowi jeden z najbardziej wyraźnych przejawów przedsiębiorczości pozwalający na rozwijanie osobistych pasji i kształtowanie kompetencji biznesowych w warunkach wysokiej samodzielności i niezależności działania. Z drugiej strony wiąże się z podwyższonym poziomem ryzyka, wyrażającym się często osobistą odpowiedzialnością za zobowiązania przedsiębiorstwa, a także z koniecznością operowania w warunkach otwartej konkurencji rynkowej. Z tego powodu na podjęcie działalności gospodarczej powinny decydować się osoby charakteryzujące się wysoką orientacją przedsiębiorczą oraz określonymi cechami osobowymi. Kryteria te spełnia wiele osób młodych z wyższym wykształceniem, w tym przede wszystkim studenci i absolwenci

kierunków ekonomicznych, biznesowych i technicznych. Prowadzenie własnej firmy jawi się dla nich jako jedna z potencjalnych ścieżek kariery zawodowej, pozwalająca na osiągnięcie określonych korzyści oraz niemal nieskrępowany rozwój własnego potencjału twórczego i innowacyjnego.

Biorąc to pod uwagę, jako cel artykułu wyznaczono określenie poziomu i zakresu skłonności oraz stopnia przygotowania studentów Politechniki Łódzkiej do podejmowania działalności gospodarczej. Realizacji celu pracy poświęcono badania ankietowe przeprowadzone na próbie 1108 studentów tej uczelni w ramach globalnego projektu GUESSS (Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey), nakierowanego na analizę i ocenę intencji oraz rodzajów działań przedsiębiorczych realizowanych przez ludzi młodych.

Determinanty i uwarunkowania podejmowania działalności gospodarczej

Podjęcie działalności gospodarczej wyraża zestaw działań związanych z procesem zakładania i prowadzenia podmiotu gospodarczego (przedsiębiorstwa) wyodrębnionego pod względem ekonomicznym, organizacyjnym i prawnym. A. Rogut (2001, s. 97-100) rozpatruje to zagadnienie w wąskim i szerokim ujęciu. W pierwszym przypadku oznacza ono powołanie do życia (funkcjonowania) nowego przedsiębiorstwa przez osobę nie będącą do tej pory przedsiębiorcą. Działania te rozpoczynają się od konkretnego pomysłu rynkowego i trwają aż do zarejestrowania pierwszych obrotów firmy. Szerokie podejście do problematyki podejmowania działalności gospodarczej obejmuje natomiast znacznie bardziej złożone działania związane np. z przejściem/wykupem istniejącego przedsiębiorstwa, zakupem pakietu udziałów/akcji, sukcesją w firmie rodzinnej, wejściem podmiotów w różnego rodzaju interakcje kapitałowe lub kontraktowe, czy też reprezentowaniem interesów innych firm np. w postaci działalności brokerkiej, czy przedstawicielskiej.

Podejmowanie działalności gospodarczej ma charakter procesu, w którym należy uwzględnić dwie grupy czynności, związanych z określonymi działaniami i decyzjami o charakterze menedżerskim i prawnym (Matejun, Staroń 2009, s. 30-32). W pierwszym z tych obszarów wyznaczana jest rynkowa koncepcja biznesu (wyrażana najczęściej w postaci biznes planu) obejmująca m.in. analizę otoczenia rynkowego, wybór rynku docelowego, rozwiązań technicznych i technologicznych, precyzowanie oferty firmy, a także poszukiwanie wsparcia, w tym źródeł finansowania prowadzonej działalności. Działania o charakterze prawnym prowadzą natomiast do formalnoprawnego rozpoczęcia prowadzenia własnej firmy i obejmują m.in. wybór formy prawnej, przeprowadzenie procedury rejestracyjnej oraz uzyskanie niezbędnych koncesji i zezwoleń.

Podejmowanie działalności gospodarczej prowadzi najczęściej do powstawania nowych podmiotów gospodarczych zaliczanych do kategorii mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). L. Kolvereid i E. Isaksen (2006, s. 871) zwracają uwagę, iż decyzja o założeniu własnej firmy wiąże się blisko z zagadnieniem samozatrudnienia, natomiast E.J. Douglas i D.A. Shepherd (2002) traktują ją jako jedną ze ścieżek kariery zawodowej. Wybór taki może mieć szczególne znaczenie dla ludzi młodych, absolwentów wyższych uczelni, tym bardziej, że R. Henderson i M. Robertson (2000, s. 279-287) wykazują, iż kształcenie na poziomie akademickim odgrywa istotną rolę w stymulowaniu przedsiębiorczości, podejmowaniu decyzji o zakładaniu własnej firmy, a także zachęca do rozwoju umiejętności i samodzielności działania przydatnych w biznesie. Zwraca na to uwagę również O. Drynia (2014, s. 83-84), która wskazuje na istotną rolę uczelni wyższych w kształceniu przedsiębiorczych kadr dla rozwijającej się gospodarki m.in. poprzez edukację w zakresie promowania własnej działalności gospodarczej jako alternatywnej ścieżki kariery zawodowej, uruchamiania działalności gospo-

darczej, a także kreowanie proaktywnych postaw i rozwój umiejętności biznesowych wśród studentów i absolwentów, co dotyczy w znacznym stopniu ekonomicznych, biznesowych i technicznych kierunków kształcenia.

Młode przedsiębiorstwa odnoszące sukcesy rynkowe prowadzone są najczęściej przez osoby przedsiębiorcze, charakteryzujące się wysokim poziomem orientacji przedsiębiorczej (Rauch, Wiklund, Lumpkin i Frese, 2009, s. 761-787; Wales, Gupta i Mousa, 2013, s. 357-383). Wyraża się ona proaktywnością w działaniu, innowacyjnością, akceptacją ryzyka, potrzebą autonomii oraz agresywnością i gotowością do rywalizacji konkurencyjnej na rynku. W literaturze różnicuje się jednocześnie przedsiębiorcze zdolności właścicieli podmiotów gospodarczych akcentując przede wszystkim różnice w ich zdolności do postrzegania i kreacji okazji rynkowych (Shrader i Hills, 2003, s. 93-94).

Główną motywację do podejmowania działalności gospodarczej stanowią czynniki wewnętrzne (Lindsay i Kropp 2009, s. 102), w tym głównie potrzeba autonomii i samodzielności działania oraz oczekiwania w zakresie korzyści materialnych, związane również z zapewnieniem bezpieczeństwa ekonomicznego dla rodziny i bliskich (Van Gelderen i Jansen, 2006. s. 23-32; Chen i Elston, 2013, s. 294-305). W literaturze zwraca się jednak również uwagę na istotny wpływ uwarunkowań zewnętrznych na skłonność do zakładania podmiotów gospodarczych. Wśród czynników egzogenicznych główną rolę odgrywają: dostępność finansowania obcego dla młodych przedsiębiorstw, rozwiązania publiczne w zakresie wsparcia firm sektora MSP i dostęp do usług okołobiznesowych, podaż wykwalifikowanej siły roboczej, występowanie szans i niszy rynkowych oraz poziom i jakość konkurencji rynkowej (Begley, Tan i Schoch, 2005, s. 35-55; Divanbeigi i Ramalho, 2015).

Prawne warunki podejmowania działalności gospodarczej różnicują się istotnie pomiędzy poszczególnymi krajami. Różnice obejmują przede wszystkim minimalne wymagania kapitałowe, czas, koszty i złożoność procedury rejestracyjnej, a także regulacje rynku pracy determinujące zakładanie i prowadzenie własnej firmy (Van Stel, Storey i Thurik, 2007, s. 171-186). J. Korpysa (2008, s. 27-34) na podstawie danych za lata 2005-2006 wykazał, iż warunki podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce odbiegały negatywnie i znacząco od poziomu innych krajów europejskich przy jednoczesnej relatywnie wysokiej orientacji przedsiębiorczej społeczeństwa. Polska znalazła się wówczas na 75 miejscu (na 175 państw) w światowym rankingu warunków podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, będąc jednocześnie jednym z najniżej reprezentowanych krajów Unii Europejskiej. Aktualne wyniki badań Banku Światowego, prowadzone w ramach projektu Doing Business (World Bank Group, 2014, s. 4), wskazują na znaczną poprawę w tej sferze. Polska została sklasyfikowana w nich na 32 miejscu (na 189 państw) wyprzedzając takie kraje europejskie, jak: Hiszpania, Słowacja, Belgia, Czechy czy Włochy.

Wpływ na to miały z pewnością wdrażane rozwiązania ułatwiające podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej. W ostatnich latach obejmowały one m.in.: ułatwienia proceduralne i wprowadzenie elektro-

nicznego systemu rejestracji działalności gospodarczej, obniżenie opłat notarialnych za czynności rejestracyjne, redukcję minimalnych wymagań kapitałowych podmiotów gospodarczych, deregulację działalności gospodarczej, zmniejszenie obciążeń administracyjnych i uciążliwości kontroli przedsiębiorców, a także zachęty o charakterze ekonomicznym, w tym podatkowe i w sferze ubezpieczeń społecznych (Tarabas, 2012, s. 218-223; Moszyńska 2013, s. 104-114).

Wszystko to sprawia, iż podejmowanie działalności gospodarczej rozpatrywane jest jako realna ścieżka kariery zawodowej ludzi młodych. Ich zamierzenia w tym zakresie powinny być jednak oparte na gruntownej wiedzy i dobrym przygotowaniu menedżerskim. Badania komparatywne przeprowadzone przez S. Farrington, B. Gray i G. Sharpa (2011) na próbie 454 studentów i 285 właścicieli małych przedsiębiorstw wykazały bowiem, iż studenci podchodzili do spraw związanych z prowadzeniem własnej firmy znacznie bardziej idealistycznie niż aktywni przedsiębiorcy. Korzystniej oceniali w szczególności poziom czasu dostępnego na sprawy osobiste, potencjalne korzyści ekonomiczno-finansowe, atrakcyjność wyzwań i prestiż, a także możliwości osobistego rozwoju we własnej firmie. Osoby kształcące młodych ludzi w zakresie przedsiębiorczości powinny zatem koncentrować się na kształtowaniu realistycznej perspektywy, niezbędnej do obiektywnej oceny szans i zagrożeń wynikających z podjęcia działalności gospodarczej.

Metodyka i zakres prowadzonych badań empirycznych

Realizacji celu pracy poświęcono badania empiryczne przeprowadzone na próbie 1108 studentów Politechniki Łódzkiej w ramach 6. edycji międzynarodowego projektu badawczego GUESS. Autorem tej inicjatywy jest Center For Family Business Uniwersytetu w St. Gallen ze Szwajcarii, a jej zamierzeniem jest analiza i ocena intencji oraz aktywności przedsiębiorczych studentów w kontekście globalnym. Badania przeprowadzono w drugiej połowie 2013 roku na 759 uczelniach z

34 krajów na całym świecie, w tym po raz pierwszy w Polsce. Wzięło w nich udział łącznie 109026 studentów. W Polsce badania prowadzono na 36 uczelniach, w których przebadano 11860 studentów (10,9% całej próby). Studenci Politechniki Łódzkiej stanowili najliczniejszą grupę respondentów z Polski (9,34%) i jednocześnie 1,02% próby globalnej.

Jako metodę badawczą wykorzystano metodę badań ankietowych, a jako technikę badawczą technikę ankiety elektronicznej. Narzędziem badawczym był standaryzowany kwestionariusz ankietowy przygotowany w systemie www.qualtrics.com. Zaproszenie do wzięcia udziału w badaniach zostało skierowane drogą elektroniczną (e-mail) do wszystkich studentów Politechniki Łódzkiej (ok. 20000 osób). Kwestionariusz ankietowy poprawnie wypełniło 1108 osób, co daje wskaźnik zwrotności ok. 5,5%. Szczegółową charakterystykę studentów Politechniki Łódzkiej biorących udział w badaniu przedstawiono w tabeli nr 1.

W badaniu wzięli udział przede wszystkim studenci studiów I stopnia (inżynierskich i licencjackich). Ankietowani to w większości mężczyźni (57%), osoby w wieku 19-22 lat (55%). Wśród reprezentowanych kierunków kształcenia dominują studia techniczne, budownictwo i architektura (36%), a także zarządzanie oraz zarządzanie i inżynieria produkcji (29%).

Wyniki badań przeprowadzonych na próbie studentów Politechniki Łódzkiej

W pierwszej części analizowano preferowaną ścieżkę kariery zawodowej respondentów w ujęciu podmiotowym zaraz po zakończeniu studiów oraz po 5 latach od ich zakończenia. Wyniki wskazują, iż w krótszej perspektywie czasowej ankietowani studenci planują najczęściej podjęcie pracy w przedsiębiorstwach (na ten kierunek wskazało łącznie ponad 70% badanych). W dłuższej perspektywie preferencje zdecydowanie zmieniają się w kierunku podejmowania własnej działalności gospodarczej kosztem rezygnacji z pracy w firmach sektora MSP.

Tabela 1. Szczegółowa charakterystyka studentów Politechniki Łódzkiej biorących udział w badaniu

Wiek	N	%	Płeć	N	%
Poniżej 19 lat	8	0,7%	Kobieta	473	42,7%
19 - 20 lat	368	33,2%	Mężczyzna	633	57,1%
21 - 22 lata	245	22,1%	Brak danych	2	0,2%
23 - 25 lat	141	12,7%	Kierunek studiów	N	%
Powyżej 25 lat	37	3,4%	Biznes/Zarządzanie	321	29,0%
Brak danych	309	27,9%	Studia techniczne, budownictwo i architektura	403	36,4%
Stopień studiów	N	%	Matematyka i nauki przyrodnicze	175	15,8%
Studia I stopnia (inżynierskie/ licencjackie)	918	82,9%	Informatyka/IT	183	16,5%
Studia II stopnia (magisterskie)	165	14,9%	Inny	25	2,2%
Studia doktoranckie	17	1,5%	Brak danych	1	0,1%
Wykładowca akademicki	3	0,3%			
Brak danych	5	0,4%			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 2. Preferowane ścieżki kariery zawodowej badanych studentów

Preferowana ścieżka kariery zawodowej w ujęciu podmiotowym	Zaraz po studiach		5 lat po zakończeniu studiów	
	N	%	N	%
Mała firma	306	27,6%	39	3,5%
Średnia firma	301	27,2%	105	9,5%
Duża firma	199	18,0%	245	22,1%
Organizacja non-profit	5	0,5%	4	0,4%
Akademicka ścieżka kariery	1	0,1%	48	4,3%
Usługi użyteczności publicznej	1	0,1%	16	1,4%
Właściciel własnej firmy	159	14,4%	458	41,3%
Sukcesor w firmie rodziców/rodziny	26	2,3%	14	1,3%
Sukcesor w firmie nie prowadzonej przez rodzinę	6	0,4%	25	2,3%
Jeszcze nie wiem/Inne	104	9,4%	154	13,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Wydaje się zatem, iż respondenci liczą na zdobycie doświadczenia zawodowego w małych i średnich przedsiębiorstwach, aby następnie na tej bazie uruchomić własne przedsięwzięcia gospodarcze. Szczegółowe wyniki preferowanych ścieżek kariery zawodowej badanych studentów przedstawiono w tabeli nr 2.

Kluczowym zagadnieniem merytorycznym objętym badaniem GUESSS była ocena skłonności i motywacji ankietowanych do podejmowania własnej działalności gospodarczej. Wyniki wykazały, iż w momencie badania 32 (2,9%) respondentów prowadziło już własną firmę, poświęcając jej średnio 45,5 godziny tygodniowo. Zdecydowana większość studentów-przedsiębiorców (24 osoby, 75%) traktuje obowiązki związane z prowadzeniem działalności gospodarczej jako stałą pracę. Dla pozostałych aktywność ta ma charakter uboczny bądź dorywczy. Dominującą grupę przedsiębiorców stanowią studenci kierunków związanych z zarządzaniem (14 osób, 44%). Firmy założone zostały także przez studentów kierunków technicznych, budownictwa i architektury (9 osób, 28%), technologii informacyjnych i informatycznych (8 osób, 25%) oraz matematyki i nauk przyrodniczych (1 osoba, 3%).

Podmioty założone przez badanych studentów działają najczęściej jako przedsiębiorstwa handlowe (8 firm, 27%) oraz w branży technologii informacyjnych i komunikacji (6 firm, 20%). Po 3 firmy prowadzą działalność konsultingową, w zakresie produkcji/ budownictwa, a także edukacyjną i szkoleniową. Są to w większości mikroprzedsiębiorstwa (28 firm, 75%) o zatrudnieniu nie przekraczającym 9 pracowników. 13 (46%) z nich nie zatrudnia pracowników, natomiast w przypadku 4 przedsiębiorstw respondenci zadeklarowali poziom zatrudnienia przekraczający 9 etatów. Wśród dominujących motywów podjęcia działalności gospodarczej studenci-przedsiębiorcy wskazali możliwość zdobycia doświadczenia w świecie biznesu, korzyści materialne (zarobienie pieniędzy), a także możliwość wpływu na otaczający świat.

Ważnym punktem badania było również określenie planów studentów dotyczących podejmowania własnej działalności gospodarczej. Wyniki wskazują, iż 289 (26,1%) ankietowanych w najbliższym czasie planuje założenie własnej firmy, przy czym perspektywa czasowa dla tej decyzji waha się od 1 do (najczęściej) 24 miesięcy i przeciętnie wynosi 16 miesięcy.

Tabela 3. Charakterystyka respondentów z punktu widzenia planów podjęcia działalności gospodarczej

Wiek	Planowane założenie firmy?				Płeć	Planowane założenie firmy?			
	Tak		Nie			Tak		Nie	
	N	%	N	%		N	%	N	%
Poniżej 19 lat	1	12,5%	7	87,5%	Kobieta	147	31,1%	326	68,9%
19 - 20 lat	90	24,5%	278	75,5%	Mężczyzna	142	22,4%	491	77,6%
21 - 22 lata	70	28,6%	175	71,4%	Brak danych	0	0,0%	2	100%
23 - 25 lat	39	27,7%	102	72,3%	Kierunek studiów	N	%	N	%
Powyżej 25 lat	13	35,1%	24	64,9%	Biznes/ Zarządzanie	104	32,4%	217	67,6%
Brak danych	76	24,6%	233	75,4%	Studia techniczne, budownictwo	112	31,1%	291	68,9%
Stopień studiów	N	%	N	%	Matematyka i nauki przyrodnicze	36	20,6%	139	79,4%
Studia I stopnia	231	25,2%	687	74,8%	Informatyka/ IT	29	15,8%	154	84,2%
Studia II stopnia	52	31,5%	113	68,5%	Inny	8	32,0%	17	68,0%
Doktoranckie	3	17,6%	14	82,4%	Brak danych	0	0,0%	1	100%
Wykładowca	0	0,0%	3	100%					
Brak danych	3	60,0%	2	40,0%					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 4. Charakterystyka przedsięwzięć gospodarczych planowanych przez respondentów

Planowana liczba wspólników firmy	N	%	Branża/sector planowanej działalności	N	%
Firma jednoosobowa	126	43,6%	Technologie informacyjne i komunikacja	34	11,8%
Jeden	110	38,1%	Handel (hurt/detal)	54	18,7%
Dwóch	35	12,1%	Konsulting	10	3,5%
Więcej niż dwóch	16	5,5%	Reklama / Marketing / Design	23	8,0%
Brak odpowiedzi	2	0,7%	Edukacja i szkolenia	14	4,8%
Przybliżona wartość planowanej inwestycji	N	%	Turystyka i gastronomia	27	9,3%
do 20.000 zł	32	11,1%	Usługi medyczne	11	3,8%
pow. 20.000 - 100.000zł	67	23,2%	Pozostałe usługi	23	8,0%
pow. 100.000 - 200.000zł	15	5,2%	Architektura i technologie	33	11,4%
pow. 200.000zł	31	10,7%	Budownictwo i produkcja	29	10,0%
Brak odpowiedzi	144	49,8%	Transport i logistyka	11	3,8%
			Inna	20	6,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Wśród kandydatów na przedsiębiorców przeważają badani studenci zarządzania i kierunków biznesowych oraz studiów technicznych i budownictwa (ok. 30% z nich w najbliższym czasie planuje podjąć działalność gospodarczą). W ujęciu względnym, w grupie osób planujących podjęcie działalności gospodarczej przeważają kobiety, osoby powyżej 25 roku życia, studiujący na II stopniu kształcenia. Szczegółową charakterystykę respondentów z punktu widzenia planów założenia własnej firmy przedstawiono w tabeli 3.

Badani kandydaci na przedsiębiorców planują uruchomić swoje przedsięwzięcia gospodarcze najczęściej samodzielnie lub z pomocą jednego wspólnika. Połowa respondentów planuje posiadać 100% udziałów w zakładanych przedsiębiorstwach, a przeciętna część udziałów kontrolowana przez studentów wynosi 81%. Szczegółowe wyniki obejmujące charakterystykę planowanych przedsięwzięć gospodarczych przedstawiono w tabeli 4.

Aktywność większości planowanych przedsiębiorstw ma obejmować działalność usługową, najczęściej w obszarze technologii komunikacyjnych i informacyjnych oraz architektury i nowoczesnych technologii, co jest bezpośrednio związane z kierunkami kształcenia na Politechnice Łódzkiej. Zaobserwować można natomiast znacznie mniejszą skłonność do podejmowania działalności gospodarczej w sektorze produkcji, co może wynikać z potrzeby znacznie większych nakładów finansowych na uruchamianie tego typu przedsięwzięć biznesowych. Większość badanych studentów planuje przeznaczyć kwotę od 20.000 do 100.000 zł na założenie własnej firmy. Najmniejsze nakłady planowane są w przypadku przedsięwzięć z zakresu konsultingu (średnio ok. 27.000 zł) oraz edukacji i szkoleń (średnio ok. 34.000zł), natomiast największe dotyczą przedsiębiorstw w obszarze produkcji i budownictwa (średnio ponad 2 miliony zł).

W kolejnej części badań respondenci oceniali swoją motywację i główne cele podejmowania działalności

gospodarczej. Każdy z czynników oceniany był na skali Likerta w zakresie od 1 (zupełnie się nie zgadzam) do 7 (w pełni się zgadzam). Do kluczowych powodów podjęcia działalności gospodarczej (mierzonych dominantą wskazań) respondenci zaliczyli (podobnie jak studenci aktualnie prowadzący firmy) korzyści materialne oraz możliwość wpływu na otaczający świat. Trzecim bardzo ważnym powodem jest możliwość zdobycia doświadczenia w świecie biznesu. Pozostałe czynniki zostały ocenione na umiarkowanym poziomie. Szczegółowe wyniki w zakresie czynników motywujących badanych do założenia własnej firmy przedstawiono w tabeli 5.

Większość kandydatów na przedsiębiorców (72%) podjęła już określone działania związane z uruchamianiem przedsięwzięcia gospodarczego. Zdecydowana większość z tych aktywności dotyczy sfery menedżerskich aspektów podejmowania działalności gospodarczej i najczęściej obejmuje rozpoznanie rynku docelowego poprzez wstępne kontakty z klientami i analizę konkurencji. Znacznie mniejszy zakres działań obejmuje natomiast próby pozyskania dodatkowych źródeł finansowania, czy wstępne zakupy niezbędne do podjęcia działalności. Najmniej respondentów podjęło natomiast działania w zakresie prawnych aspektów rejestracji własnej firmy oraz w sferze ochrony własności intelektualnej, co dotyczy m.in. rejestrowania patentów, praw autorskich i znaków towarowych. Szczegółowe wyniki zakresu działań podjętych przez respondentów w związku z planowanymi przedsięwzięciami gospodarczymi przedstawiono w tabeli 6 (respondenci mogli wskazać więcej niż 1 odpowiedź).

W ostatniej części badań poproszono respondentów o ocenę głównych kierunków działań planowanych do realizacji w ramach podejmowanej działalności gospodarczej. Każdy z czynników oceniany był na skali Likerta w zakresie od 1 (kierunek nieistotny) do 7 (kluczowy kierunek działań). Szczegółowe wyniki w tym zakresie przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 5. Czynniki motywujące badanych do podjęcia działalności gospodarczej

Czynnik motywacji do założenia własnej firmy	Średnia	Dominanta
Zarobienie pieniędzy i bycie zamożnym	5,44	7
Zdobycie doświadczenia w świecie biznesu	5,42	6
Zaspokojenie potrzeb określonej grupy ludzi	4,17	4
Posiadanie wpływu na kształtowanie zachowań ludzi	4,19	4
Rozwiązanie problemów społecznych, których firmy działające na rynku nie są w stanie rozwiązać	4,11	4
Posiadanie wpływu na otaczający świat	5,14	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 6. Zakres działań podjętych przez respondentów w związku z założeniem firmy

Działania związane z podejmowaniem działalności gospodarczej	N	%
Analiza rynku lub konkurencji	168	58%
Konsultacja produktu lub pomysłu na biznes z potencjalnymi klientami	99	34%
Stworzenie biznesplanu	61	21%
Podjęcie próby uzyskania finansowania obcego	45	16%
Rozwój swojego produktu/usługi	44	15%
Rozpoczęcie promocji i działań marketingowych	30	10%
Zakup materiałów, maszyn i wyposażenia	30	10%
Sprzedż produktów lub usług	27	9%
Zarejestrowanie działalności	23	8%
Działania w zakresie ochrony własności intelektualnej	12	4%
Żadne z powyższych	81	28%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Tabela 7. Główne kierunki deklarowanych działań w ramach prowadzonej działalności

Główne kierunki działań w ramach prowadzonej działalności	Średnia	Dominanta
Koncentracja na osiągnięciach firmy na tle konkurencji	5,73	7
Zdobycie przewagi konkurencyjnej oraz osiąganie znacznie lepszych wyników niż konkurenci	5,67	7
Koncentracja na potrzebach ważnych grup społecznych (np. rodzina, przyjaciele, znajomi, społeczność)	4,80	5
Koncentracja na wsparciu i rozwijaniu ważnych grup społecznych (np. rodzina, przyjaciele, znajomi, społeczność)	4,86	5
Koncentracja na osiągnięciach firmy korzystnych dla całego społeczeństwa	5,02	5
Koncentracja na poprawie warunków społecznych i środowiskowych	4,95	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Respondenci deklarują, iż w procesie prowadzenia działalności gospodarczej będą koncentrować swoją aktywność i wysiłki przede wszystkim na rywalizacji rynkowej i osiąganiu względnie lepszych wyników na tle firm konkurencyjnych. Jako ważny kierunek działań wymieniają również przedsięwzięcia korzystnie wpływające na warunki społeczno-gospodarcze, w tym np. aktywność w zakresie ochrony środowiska, czy społecznej odpowiedzialności biznesu.

Podsumowanie

Podjęcie działalności gospodarczej stanowi ważny przejaw przedsiębiorczości prowadzący najczęściej do powstania przedsiębiorstw zaliczanych do kategorii firm sektora MSP. Ma również istotne znaczenie dla kształtowania doświadczeń zawodowych ludzi młodych, szczególnie z wyższym wykształceniem w kierunkach ekonomicznych i menedżerskich. Stanowi alternatywę dla innych form aktywności zawodowej, pozwalając na rozwijanie własnych pomysłów, pasji i aktywne kształtowanie otaczającego świata w warunkach znacznej autonomii działania i przy osiąganiu (często) wysokich wyników finansowych. Z drugiej strony wiąże się z wysokim poziomem ryzyka, ubezpieczanym w znacznym stopniu przez odpowiednie zaplanowanie przedsięwzięcia, doświadczenie rynkowe i profesjonalizm menedżerski w działaniu.

Potwierdzają to w znacznym stopniu wyniki badań przeprowadzonych na próbie studentów Politechniki Łódzkiej w ramach międzynarodowego projektu badawczego GUESSS. Wskazują one, iż respondenci są w znacznym stopniu zainteresowani podjęciem działalności gospodarczej, co jednak zamierzają najczęściej uczynić po zdobyciu pewnego doświadczenia zawodowego w innych przedsiębiorstwach. Jednocześnie ok. 25% badanych studentów rozważa założenie własnej firmy w okresie najbliższych 24 miesięcy. Planowane inicjatywy gospodarcze to w zdecydowanej większości przedsięwzięcia o relatywnie niewielkim

potencjale zasobowym i wysokiej autonomii działania, co wiąże się z ograniczoną liczbą współników, koncentracją własności w rękach studentów oraz zaangażowaniem kapitałowym na przeciętnym poziomie (mierzonym medianą) 50.000zł. Należy oczekiwać, iż firmy te będą budować przewagę konkurencyjną w oparciu o kompetencje wyniesione ze studiów, wsparte doświadczeniem zawodowym i rynkowym zdobytym w innych przedsiębiorstwach (najczęściej należących do kategorii MSP).

Głównym czynnikiem motywującym studentów do podejmowania działalności gospodarczej są oczekiwane korzyści materialne, możliwość wpływu na otoczenie poprzez rozwój własnych pasji i realizację pomysłów, a także zdobycie doświadczenia przydatnego w prowadzeniu biznesu. Do słabości planowanych inicjatyw gospodarczych można zaliczyć niewielki zakres realizacji działań z zakresu ochrony własności intelektualnej, a także koncentrację aktywności na rywalizacji rynkowej, co może być utrudnione z powodu relatywnych niedoborów zasobowych przedsiębiorstw zakładanych przez ludzi młodych.

Należy podkreślić, iż przedstawione wyniki odzwierciedlają jedynie plany studentów w zakresie podejmowania działalności gospodarczej. Planowanie stanowi jednak zarówno podstawową funkcję procesu zarządzania (Stabryła, 2010, s. 20-21), jak również pierwszy fragment cyklu działania zorganizowanego (Broniewska, 2007, s. 14-18) i z tego powodu pełni istotną rolę z punktu widzenia menedżerskich aspektów podejmowania działalności gospodarczej (Stokes i Wilson, 2010, s. 175-214). Uzupełnieniem niniejszych analiz powinno być prowadzenie badań podłużnych, pozwalających na ocenę skuteczności realizacji planów studentów w zakresie zakładania własnych firm, wskaźników przeżywalności oraz sukcesów i porażek ponoszonych przez te przedsiębiorstwa. Taką rolę mogą pełnić tzw. badania losów absolwentów traktowane jako finalne kryterium oceny efektywności kształcenia wyższego (Jeruszka, 2011, s. 6).

Bibliografia

- Begley, T.M., Tan, W-L. i Schoch H. (2005). Politico-Economic Factors Associated with Interest in Starting a Business: A Multi-Country Study, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(1), 35–55.
- Broniewska, G. (2007). Cykl zorganizowanego działania, czyli o tradycyjnej i współczesnej logice wprowadzania zmian i doskonalenia organizacji. *Przegląd Organizacji*, 5, 14-18.
- Chen, S.C. i Elston, J.A. (2013), Entrepreneurial Motives and Characteristics: An Analysis of Small Restaurant Owners, *International Journal of Hospitality Management*, 35, 294–305.
- Divanbeigi, R. i Ramalho R. (2015). Business Regulations and Growth. *Policy Research Working Paper*, WPS7299, Waszyngton: World Bank Group.
- Douglas, E.J. i Shepherd, D.A. (2002). Self-employment as a Career Choice: Attitudes, Entrepreneurial Intentions, and Utility Maximization. *Entrepreneurial Theory and Practice*, 26(3), 81-90.
- Drynia, O. (2014). Przedsiębiorczość uczelni jako wyzwanie współczesności. *Studia Ekonomiczne Regionu Łódzkiego*, 15, 77-88.
- Farrington, S., Gray, B. i Sharp, G. (2011). Perceptions of an Entrepreneurial Career : do Small Business Owners and University Students Concur?. *Management Dynamics: Journal of the Southern African Institute for Management Scientists*, 20(2), 1-17.
- Henderson, R. i Robertson, M. (2000). Who Wants to Be an Entrepreneur? Young Adult Attitudes to Entrepreneurship as a Career. *Career Development International*, 5(6), 279-287.
- Jeruszka, U. (2011). Efektywność kształcenia w szkołach wyższych. *Polityka Społeczna*, 1, 1-7.
- Kolvereid, L. i Isaksen, E. (2006). New Business Start-up and Subsequent Entry into Self-Employment. *Journal of Business Venturing*, 21(6), 866–885.
- Korpysa, J. (2008). Przedsiębiorczość w krajach Unii Europejskiej. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego*, 3, 23-35.

Lindsay, N.J. i Kropp F. (2009). Values and Entrepreneurial Orientation of Early Stage Entrepreneurs. W: C.L. Campbell (red.), *Marketing in Transition: Scarcity, Globalism, & Sustainability. Developments in Marketing Science: Proceedings of the Academy of Marketing Science*. Oslo: Springer International Publishing AG.

Matejun, M., Staroń, W. (2009). Menedżerskie i prawne aspekty podejmowania działalności gospodarczej w Polsce. W: A. Wasiluk (red.), *Nowoczesne podejście do zarządzania organizacjami*. Warszawa: Difin.

Moszyńska, A. (2013). Ułatwienia w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej w Polsce – krytyczna analiza regulacji z lat 2008-2012. *Oeconomia Copernicana*, 4(1), 102-115.

Rauch, A., Wiklund, J., Lumpkin G.T. i Frese, M. (2009). Entrepreneurial Orientation and Business Performance: An Assessment of Past Research and Suggestions for the Future. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 761–787.

Rogut, A. (2001). Uruchomienie działalności gospodarczej. W: B. Piasecki (red.), *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*. Warszawa-Łódź: PWN.

Shrader, R.C. i Hills, G.E. (2003). Opportunity Recognition: Perceptions of Highly Successful Entrepreneurs. *Journal of Small Business Strategy*, 14(2), 92-108.

Stabryła A. (2010). Metodyka analizy i projektowania systemów zarządzania procesowego. W: A. Stabryła (red.), *Analiza i projektowanie systemów zarządzania przedsiębiorstwem*. Kraków: Mfiles.pl.

Stokes, D. i Wilson, N. (2010). *Small Business Management and Entrepreneurship*. Andover: Cengage Learning EMEA.

Tarabasz, A. (2012). Deklarowane działania na rzecz wspierania polskiej przedsiębiorczości a trudna rzeczywistość dla mikro-przedsiębiorców. W: J. Witek (red.), *Przedsiębiorczość szansą rozwoju regionu. Tom I. Polityka wsparcia i kreowania przedsiębiorczości. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 724. Ekonomiczne Problemy Usług*, 97, 217-227.

Van Gelderen, M. i Jansen, P. (2006). Autonomy as a Startup Motive. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 13(1), 23 - 32.

Van Stel, A., Storey D.J. i Thurik, A.R. (2007). The Effect of Business Regulations on Nascent and Young Business Entrepreneurship. *Small Business Economics*, 28(2-3), 171-186.

Wales, W.J., Gupta, V.K. i Mousa, F-T. (2013). Empirical Research on Entrepreneurial Orientation: An Assessment and Suggestions for Future Research. *International Small Business Journal*, 31(4), 357-383.

World Bank Group (2014). *Doing Business 2015. Going Beyond Efficiency*. Waszyngton: International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank.